

Kalapääsude ehitamisel on mitu varianti

(Loe ka nii 21. sept Koitu.)

Raivo Sihver
raivo@polvakoit.ee

OÜ Alkranel arendusjuht Elar Põldvere tegi eelmisel esmaspäeval arutelukoosolekul põhjaliku ettekande, milles analüüsis erinevaid lahendeid ning nende mõju loodusele, sh vee elustikule (ka kaladele), sotsiaalmajanduslikele aspektidele ning veeturismile.

Kõigepealt tutvustas Põldvere mitmeid Saesaare paisjärve kalapääsude ehitamise variante. Kalalifti puhul toob korv kalad automaatselt alt jõest üles paisjärve. Kamberkalapääs kujutab endast betoonist ehitist, kus kalad saavad mitmesajameetrises aeglase vooluga tehissängis ülesvoolu ujuda. Kahte looduslikku kalapääsu varianti võiks aga võrrelda Leevijõe rajatuga.

Lihtsamalt öeldes ehitatakse maastikukaitsealale ja turistide autoparkla-poolsele küljele (paisjärve ja jõe paremkaldale) tehiskalalifti. Nii et kui turistid paisjärve juurde jõuavad, näevad nad kõigepealt tehiskalalifti ning alles siis kuni loodust. Samas tekib ka küsimus, kas külma veega harjunud kala tahab ikka paisjärve soojemas ja aeglasemas vees ujuda, isegi kui see kalapääs peaks toimima.

Probleem on tehisrajatise sobitamine loodusesse

Rein Kalle sõnul on Keskkonnaametil keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) läbi töötatud ja esmane eelistus olemas. Turvaline lahendus oleks kalapääsu ehitamine, milleks tuleks siis valida parem, kuid kallim looduslähedane pääs. Samas on selge, et rajatav pääs on ikkagi ebaefektiivne ja maastikukaitsealal võõrkeha. Ka ei maksaks siis kärestike taastamist vähemasti sel sajandil, kui üldse,

Raivo Sihveri foto

Enne ükskõik millise lahendi valimist tuleb Saesaare paisjärve tamm remontida ja korda teha.

enam jutuks võtta. Paisjärve aluse jõe taastamine võimaldaks lisaks kaladele soodsate elupaikade loomisele maastikukaitseala väärtusi (ürgorg koos paljandite ja kärestikega) taasavastada ja tutvustada. Keskkonnaamet koostöös Kiidjärve paisu omanikega on sel suvel tõsiselt tegelenud ka selle paisu avamise võimaluste uurimisega, et jõgi veelgi pike-malt taastada.

Igal juhul on see nii suur ettevõtmine, et nii- või naasugust otsust peavad toetama kõik asjaosalised, eelkõige Põlva ja Vastse-Kuuste vald. Seetõttu ongi Keskkonnaamet otsustanud kõiki huvilisi võimalikult varakult informeerida ja kaasata, et otsus koos teha. Kalle sõnul kinnita-

sid arutelul osalenud inimeste tasakaalukad ja asjatundlikud väljaütlemised, et just nii, koostöös kohaliku kogukonnaga, see peabki käima.

Mis saab Lonny reisidest?

Kui Vastse-Kuuste vallavanem Lennart Liba nägi, et kohaletulnute enamik on tema arvates ühele poole kallutatud, siis kutsus ta rahvast asjalikule arutelule ning nägema ka praeguse olukorra positiivseid aspekte, näiteks Lonny reise paisjärvel. Muinsuskaitse esindaja käsitles aga praegust paisu ja tammi kui muinsust. Kuna elektritootmine paisu allalaskmise korral lõpetatakse, siis on põhjalikumalt läbi arutamata asjaolu, kui suurt kompensatsiooni (miljoneid eurosid) nõuab paisjärve allalaskmise korral elektrijaama omanik AS

Generaator ning kui põhjendatud see on. Samas on tehtud ettepanek, et elektrijaamast võiks saada muuseum.

MTÜ Hörnas ajaloomagister Kalle Kroon kirjutas artiklis «Vagu Taevakojas südames ehk paar mõtet Saesaare paisjärve ümber» (vt 10. septembri Koitu), et paisjärve alla jäänud kärestikuline Ahja jõgi koos kallastel asuva 28 liivakivi-paljandiga meelitas sõjaeelsel ajal kohale nii maaliskunstnikke kui ka välismaiseid turiste. Ta jagas kohaletulnutele väljavõtteid koguteosest «Taevaskoda ja Valgemetsa 1940», et inimesed ise veendusid, kui ilus koht see oli.

Ollakse nii-öelda pika tee alguses

Kuigi paisjärve-eelset aega ei mäleta peaaegu keegi, siis ümbruses elab inimesi, kes on järve põhjas käinud.

Näiteks rääkis kohalik elanik Jaan Tobreluts, et on käinud järve põhjas siis, kui tamm oli alla lastud. Tema arvates pole seal tohtuid mudakoguseid, nagu kardetakse. Põhi on ilus ja liivane. Ka polevat mingit alust Lennart Liba kartusel, et laugem jõe vassastub ning muutub metsikuks džungliks. Jaan Tobrelutsu andmetel kulus tol ajal järve allalaskmiseks ligi kaks nädalat, mitte aga pool aastat või isegi aasta, nagu kardetakse. Tõsi on aga see, et paisu ehitamiseks kasutati kärestikukive, mida tuleb jökke tagasi panema hakata.

OÜ Arkanel arendusjuht Elar Põldvere rahustas inimesi, et praegu ollakse nii-öelda tee alguses ning ükskõik milline lahend (kas kalapääsude ehitamine või järve allalaskmine) ka valitakse, alustatakse pärast

valiku tegemist uuesti uuringute ja keskkonnamõjude hindamisega. Kõike tahetakse teha väga põhjalikult ja korralikult põhimõttel - üheksa korda mõõda, üks kord lõika.

Kõigepealt esitavad kohalikud elanikud oma seisukohad nii Vastse-Kuuste kui Põlva vallavalitsustele. Kindlasti korraldatakse avalik arutelu. Nii soovisid ka kohalolnud. Kui asjad läbi räägitud ja otsus tehtud, esitatakse KSH aruanne heakskiitmiseks Keskkonnaametile.

Kuigi kalade läbipääsu tagamise nõue jõustus juba sel aastal, tuleks kiirustada aeglaselt. Samas tuleks aga silmas pidada EL-i järgmist rahastamisperioodi (aastatel 2014-2020) arvestusega, et hiljemalt aastaks 2021. oleks kavandatu (keskkonnamõju hindamine, vajaminevad uuringud, projekteerimine, raha taotlemine, ehitamine) ellu viidud.

Esmaspäeval koosolekul räägiti väga ettevaatlikult ka vajaminevatest summast (miljonitest eurodest), kuid kuna need arvutused on suures osas veel tegemata, siis öeldi ainult, et esialgsed arvud (näiteks 2,5 miljonit eurot paisu lõhkumiseks, vee allalaskmiseks, kärestiku osaliseks taastamiseks, pluss mudast puhastamine) tuleks korrektsuse mõttes korrutada kolmega.

Tamm on ohtlikus seisus

Kohalik elanik Jaan Tobreluts rõhutas, et enne kui ükskõik milline lahend valitakse, tuleb tamm remontida ja korda teha. Nimelt on see nii halvas olukorras, et võib enne valitud projektide elluviimist laguneda. Tammi purunemisel tekiks aga Taevaskodadele tõsine oht. «Kui tammi ei remondita, võib juhtuda, et pole enam Taevaskodagi, sest suurvesi on selle ära lõhkunud,» rõhutas Jaan Tobreluts.

AS Nõo Lihatoöstus ehitab kahe miljoni euro eest uue tootmishoone

Suurim kodumaisel kapitalil põhinev lihatootja AS Nõo Lihatoöstus alustas uue 2000-ruutmeetrise tootmishoone ehitamist, mis loob Nõo valda vähemalt 20 uut töökohta. Koguinvesteering ulatub rohkem kui kahe miljoni euroni.

Nõo alevikku rajatavale tootmishoonele panid 20. septembril nurgakivi põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder, Tartu maavanem Reno Laidre, Nõo vallavanem Rain Sangernebo ja AS-i Nõo Lihatoöstus juhataja Toomas Kruustük.

AS-i Nõo Lihatoöstus ju-

hataja Toomas Kruustük sõnul on uut tootmishoone vaja selleks, et tulla toime tarbijate kasvava nõudlusega nii Eestis kui eksporditurgudel.

«Uus hoone suurendab Nõo lihatoöstuse tootmispinda 25%, tänu millele suudame kasvatada tootmis- ja ekspordimahtu viiendiku võrra ning laieneda pakendatud värskeliha turusegmenti,» rääkis Kruustük. «Selleks loome ettevõttesse vähemalt 20 uut oskustooli kohta. Kuigi uus tootmishoone valmib lõplikult järgmise aasta esimeses kvartalis, oleme alustanud värbami-

1992. aastal asutatud AS Nõo Lihatoöstus

on Eesti suurim kodumaisel kapitalil põhinev lihatootja, kes ekspordib umbes 30% oma toodangust. Ettevõtte müüs eelmisel aastal 4504 tonni lihatooteid, mis on üle 10% enam kui aasta varem, käive kasvas rohkem kui 17% ligi 19 miljoni euroni. Lihatoöstuse sortimendis on üle 300 toote alates sinkidest, vorstidest ja pasteetidest kuni jahutatud liha, sültide ja grilltoodeteni. Nõo lihatoöstus annab tööd ligi 140 inimesele, olles sellega Tartumaa üks suuremaid tööandjaid.

sega, et jõuaksime uusi kolleege põhjalikult koolitada.»

Põllumajandusminister Helir-Valdor Seederi hinnangul seab tarbijate teadlikkus ja nõudlikkus tarbitava toidu kvaliteedi osas

tööstustele üha uusi väljakutseid. «Nõo lihatoöstus on hea näide, kuidas ka väiksem tööstus võib turul suurtega edukalt konkureerida, kui suudab endale leida õige niši,» sõnas Seeder. «Lihasektori tulevikku

vaadates on oluline otsida senisest enam koostöövõimalusi Eesti tootjate ja tööstuste vahel, et üheskoos toota ja ekspordida kõrgema lisandväärtusega kvaliteettooteid.»

Nõo vallavanem Rain Sangernebo avaldas lootust, et seekordne tootmispinna laiendus ja uute töökohtade loomine ei jää Nõo valla suurimale tööandjale viimaseks.

Uus tootmishoone võimaldab AS-il Nõo Lihatoöstus laiendada värsket külmutatud liha turusegmentidesse, kus tarbimistrend on kasvav. Poole uue hoone pinnast moodusta-

vad tootmisruumid ja külmaalad.

1000-ruutmeetrisele teisele korrusele ehitatakse ettevõtte töötajatele kaasaaegsed riietumis-, pesemis- ja puhkeruumid. Hoone maksumuseks kujuneb üle kahe miljoni euro. Kuna Euroopa Liidu struktuurfondide uus rahastamisperiood pole veel avanenud, kaetakse investeering ettevõtte omavahenditest ja SEB laenuraha abil.

Tootmishoone ehituse peatöövõtja on OÜ Ehitustrust LE.

AS-i Nõo Lihatoöstus pressiteade